

Geliş/Received: 27/09/2022
Kabul/Accepted: 11/11/2022
Araştırma Makalesi / Research Article

ISSN: 2547-9725

Helen ve Roma Dönemi Siyasal Düşünüşü

Hüseyin SEVİNÇ*

Öz

Bu çalışmanın temel amacı Helenistik ve Roma siyasal düşünüşü hakkında bilgi vermektir. Helenistik felsefe, döneminin ortaya çıkan yeni toplumsal koşullarına karşılık vermeye çalışan bir düşünüş biçimidir. Bununla birlikte Helenistik felsefe, hem kendinden önceki felsefi düşünüşlerden beslenen hem de ortaya atmış olduğu yeni düşünüş sistemleriyle kendinden sonraki düşünüş biçimlerine ortam hazırlayan geçiş dönemi felsefesi olarak düşünülebilir. Roma siyasal düşüncesi ise Helenistik dönemin temel siyasal düşüncesi olan Stoa felsefesini, kendi toplumsal ve siyasal yapısına uyarlayarak bu düşünceyi Roma siyasal düşüncesi haline dönüştürmüştür. Sonuç olarak Roma'da krallıktan cumhuriyete ve imparatorluğa geçiş sürecindeki siyasal dönüşümler dönemin düşünürlerini etkilemiş ve çatışan sınıfların nasıl dengelenebileceği Cicero'da kendini karma anayasa olarak gösterirken, İmparatorluk döneminde Seneca'da umutsuzluk ve kadere razı olma şeklinde göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Helenistik Dönem, Roma Siyasal Düşünüşü, Cicero Seneca.

Political Thought Of Hellenistic And The Roman Period

Abstract

The main purpose of this study is to provide information about Hellenistic and Roman political thought. Hellenistic philosophy is a way of thinking that tries to respond to the new social conditions of its time. Along with this, Hellenistic philosophy can be thought of as a transitional period philosophy, which both feeds on the philosophical ideas before it and prepares the environment for the new thinking styles it has put forward. Roman political thought, on the other hand, adapted the Stoa philosophy, which was the basic political thought of the Hellenistic period, to its own social and political structure, transforming this thought into Roman political thought. As a result, the political transformations in the process of transition from kingdom to republic and empire in Rome affected the thinkers of the period and how the conflicting

* Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, hsevinc1313@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2037-6665

Atıf yapmak için / To cite this article: Sevinç, H. (2023). Helen ve Roma Dönemi Siyasal Düşünüşü. *Akademik İzdüşüm*, 8(1): 27-47.

classes could be balanced showed itself in Cicero as a mixed constitution, while in Seneca during the Empire period it showed as despair and acceptance of fate.

Keywords: Hellenistic Period, Roman Political Thought, Cicero, Seneca

1. GİRİŞ

Helenistik dönem ve bu dönemin temelleri üzerine kurulmuş olan Roma siyasal düşüncüsü, Orta Çağ'ın genel siyasal düşüncüsünü de etkileyecek olan yeni insanın ve yeni toplumun hazırlandığı dönemi kapsamaktadır (Tuğcu, 1985: 117). M.Ö. IV. yüzyılın başlarından itibaren köleler üzerine dayanan üretim modeli, polislerin devlet örgütlenmeleri kapsamında toplumsal iş bölümünün ilerlemesini gerçekleştiremeyecek duruma gelmiştir. Köleci üretim modeli; yeni çalışma yöntemlerinin uygulanmasını ve araştırılmasını engellemiş ve toplumsal açıdan da özgür yurttaşlar tarafından ticaret ve zanaat işlerinin aşağılanması, düşünsel anlamda insanların üretken olmamasının nedenlerinden biri olmuştur (Cogniot, 1968: 92). Özgür yurttaş aleyhine gelişen ticaret ve bunun neticesindeki toplumsal gelişmeler zamanla siyasal gücün maddi güç ile birlikte gelişmesini sağlamış ve siyasal güç az sayıda kişinin eline geçmiştir.

Yunan site devletleri, gelişen ekonomik yapıya kendisini adapte edemeyince toplumsal ve siyasal açıdan deforme olmaya başlamıştır. Bu durumun sonucunda gelişen ekonominin ihtiyaçlarına cevap veremeyen bu kent devletleri çözülmeye başlamışlardır.

Antik Yunan medeniyetindeki bu çözüme ve kargaşa ortamında, Yunan site devletleri Makedonya ordularının saldırılarına uğramış ve bu site devletlerinin varlığına son verilerek monarşi yönetimi altına alınmışlardır (İşçi, 2004: 81). Yeni süreçte site devletleri sadece monarşi içerisinde birer kent halini almışlardır. Makedon Kralı İskender'in yayılcı politikası çeşitli halkların birbiriyle kaynaştırılması hedefini de beraberinde getirmiş ve Yunan düşüncesi kendi içinde kapalı olmaktan çıkarak Doğu ile Akdeniz kültürleriyle karışmış ve yeni bir düşünüş biçimi ortaya çıkmaya başlamıştır (İşçi, 2004: 81). Bu gelişmeler sonucunda Helenizm, doğudan gelen din ve düşünce sisteminin eski gelenek, değerlerin ve düşünlerin iç içe

yaşanmış olduğu bir geçiş dönemini tasvir eder konuma gelmiştir.

Helenistik dünya, bir yönüyle istikrarın olmadığı ve karmaşanın hâkim olduğu dönemi ifade eder. Bu dönemde ticaretin ve zenginliğin merkezi Doğu'ya kayınca bunun Antik Yunan'a yansması maddi çöküş şeklinde olmuştur. Maddi yaşamın çöküşü beraberinde kaos ortamını doğurmuş ve bu durum nihayetinde ahlaksal çöküşü de beraberinde getirmiştir. Bu dönemdeki düşünüş biçiminin temellerinde de maddi çöküşün neden olduğu ahlaki çöküşü engellemek olacaktır ve bu nedenle gelişen düşünüş biçimleri maddi temelden soyutlanarak, umutsuz olan ve gelecek kaygısı yaşayan insanların sorunlarına eğilmişlerdir. Bu dönemdeki siyasal düşünüşün temelini de tamamen yaşanan çağın belirtilen sorunları belirlemiştir.

Helenistik düşüncenin temelini, ahlaki bir boyut çerçevesinde insanın nasıl bir yaşayış içerisinde mutluluğa varacağı sorusuna cevap aramak oluşturmaktadır (İşçi, 2004:81). Mutlu yaşayış ideali öncülüğünde gelişen düşünce biçimi bunun yolunu kadenci bir tutumun ve kamusal yaşayış biçiminin sunmuş olduğu bütün erdemlerin reddedilmesini ve kötülenmesini çıkış yolu olarak görmüştür. Poliste yurttaşın bireyselliği toplum içerisinde tamamen eritilmişti ve toplum bireyden önce gelmekteydi. Yeni dönemde ise birey toplumdaki ayrılarak kendi kendine yeterli olmak durumundaydı (Sabine, 1962:135). Yeni oluşan bu toplumsal ve siyasal yapı çerçevesinde düşünüş biçimi de bireyüstü düzeyden birey odaklı bir yapıya kayacaktır.

Makedon Kralı İskender'in izlemiş olduğu politika Yunanlılar ile barbar olarak nitelendirilen toplumlar arasındaki ayrılığı ortadan kaldırmaya başlamış ve bunun neticesinde Yunan düşünüşünün de temelini oluşturan unsurlardan biri olan eşitsizlikçi görüşler karşılıksız kalmaya başlamıştır. Bireyler, kendilerini artık sadece bir sitenin üyesi değil aynı zamanda dünya toplumunun da üyesi olarak görmeye başlamışlardır. Bu anlayış çerçevesinde birey fikri ile evrensellik fikri ortaya çıkmaya ve herkesin ortak bir dünyaya sahip olduğu, evrensel insanlık anlayışı oluşmaya başlamıştır (Tuğcu, 1985:128).

Helenistik dönem, Yunan toplumuna hiç istemeyeceği kötülüklerle dolu bir dünya sunmuştur. Eskiden özgür yurttaş olan Yunanlılar bu dönemde sadece özgür Makedonları izlemekle yetinmişlerdir. Bu toplumsal dönüşüm içerisinde umutsuzluğun toplumsal bir gerçeklik haline gelmesi mistizm, kötümserlik vb. düşüncelerin yaygınlaşmasına neden olmuştur. Dünyadaki yaşantının kötü olduğu ve iyinin gelecekteki yaşantıda veya başka bir dünyada bulunabileceği, bilinci bu şekilde yerleşmeye başlamıştır (Cogniot, 1962:97). Bu dünyada insanların nasıl mutlu olabileceği sorunu düşünüş biçimini de ahlaki eğitim haline dönüştürmüş ve bu düşünüş biçimi bireyler açısından tedavi aracı olarak kullanılmıştır.

Bu dönemdeki ahlaki boşlukların nedenlerinden biri de Yunan tanrılarının bireyler üzerindeki etkisini yitirmesi ve bireylerin kendini ahlaki bir boşlukta bulmasıdır. Bu dönemde birbirine zıt düşünceler ve dinler bütünleşmiştir. Gizemli Doğu'nun dinleri ile Yunan'ın kendi dini ve ahlaki görüşlerinin sentezi olan helenistik dinler ortaya çıkmıştır. Bu dinlere bir de Hristiyanlık eklenmiştir ve Hristiyanlığın akılla çelişen temel inançları helenistik düşünce yoluyla düzeltilmiştir. Helenistik dönemde, Yunan ve Doğu düşüncesinin birbirileriyle kaynaşması Roma İmparatorluğu'nu da etkilemiş ve bu durum Hristiyanlıkla zirveye ulaşmıştır (İşçi, 2004: 81). Helenistik dönemin sonunda dinsel olgulara duyulan ihtiyaç artacak, bilgi ve mantıksal düşünceye dayanan tüm özelliklerini kaybedecek bu durum Orta Çağ siyasal düşünüşünde kilise eksenli düşüncenin hâkim olmasının kaynağını da oluşturacaktır. Makedon Kralı İskender'in toplumları kaynaştırma politikası neticesinde, toplumsal yaşamdan kopma ve toplumsal duygunun zayıflaması ile ortaya çıkan dinsel eğilimler kendisiyle birlikte tanrılaştırılmış bir krallık kuramını da içerisinde barındıracaktır. Tanrısal Krallık İlkesi, tüm evreni yöneten hukuk kurallarının var olduğunu insanların da evrensel hukuka tabi olduğu anlayışını doğuracaktır.

Sonuç olarak Helenistik felsefe, ortaya çıkan yeni toplumsal koşullara karşılık vermeye çalışan ve hem kendinden önceki felsefi düşünüşlerden beslenen hem de ortaya atmış olduğu yeni düşünüş sistemleriyle kendinden sonraki düşünüş biçimlerine ortam hazırlayan geçiş dönemi felsefesi olarak düşünülebilir (Ağaoğulları, 2012: 154). Roma siyasal düşüncesi

ise Helenistik dönemin temel siyasal düşüncesi olan stoa felsefesini, kendi toplumsal ve siyasal yapısına uyarlayarak bu düşünceyi Roma siyasal düşüncesi haline dönüştürmüştür.

2. STOA SİYASET DÜŞÜNCESİ

Köken olarak Yunan düşüncesine dayanan gelişim evresini ise Roma'da tamamlayan stoa düşünüşü, polisten imparatorluğa geçişi temsil eden helenistik kültürün sunmuş olduğu bir düşünüş biçimidir. Stoa düşünüşü, Doğu'dan alınan din ve düşünce fikirlerini Yunan düşüncesi ile sentezleme çabası güden bir düşünce biçimi olarak kendini göstermekle birlikte barındırdığı Yunan düşünüş öğeleri oldukça zayıftır.

Bu düşünce biçimi M.Ö. 300 yılında Kıbrıslı Zenon tarafından kurulmuş ve daha sonra Roma siyasal düşüncesinin de ana yapısını oluşturmuştur. Roma siyasal düşüncesi, stoa felsefesi üzerinden şekillenmiştir. Makedonya İmparatorluğu'nun kurulmasıyla Antik Yunan'daki eşitsizlikçi toplum yapısı ve düşüncesi yıkılmıştır. Yalnızca Yunanlıların özgür ve eşit kişiler sayıldığı düşünce sisteminden tüm insanların saygıdeğer varlıklar, eşit ve özgür kişiler olabilecekleri düşüncesine geçişi stoa okulu gerçekleştirecektir (Göze, 2017: 62-63).

Stoa felsefesi, tarihsel süreç içerisinde belli ölçüde değişmezliğe ve devamlılığa sahip olarak özünü korumuştur. Bu düşünüş biçimi kendi içinde üç döneme ayrılır; Zenon ve çağını belirtmek için Eski Stoa, bu süreçten sonraki gelişmeleri ayırt etmek için Orta Stoa ve son olarak da Son (Roma) Stoa ayrımı kullanılır (Göze, 2017: 62).

Stoa felsefesinde temel amaç mutluluktur ve bu mutluluğa erişebilmenin yolu doğaya uygun bir şekilde yaşamak ve doğayla uyumlu olmaktır. Doğaya uygun davranış ise akla uygun davranış ile eş değer olarak görülür. İnsanın doğaya uygun yaşaması aynı zamanda insanın kendi doğasına ve kendisiyle uyumlu yaşaması anlamına gelir. İnsanın diğer varlıklardan farklı ve üstün olmasını sağlayan akıl sadece insan doğasına özgü bir unsurdur. İnsanın bu özelliği nedeniyle akla uygun davranması ve tercihte bulunması insanın doğayla uyumlu olması anlamına gelir. İnsanın kendi akıyla hareket

etmesi aslında doğaya ve doğada bulunan evrensel yasalara uygun hareket etmesi anlamına gelir (Hadot, 2011: 132). Stoa düşüncesine göre sadece erdemli insan mutlu olabilir ve erdemli olmak ise evrensel akıl ile insanın kendi akli arasındaki uyumu bozmadan yaşayabilmektir. Çünkü insan akli tanrısal aklın bir parçasıdır ve bu nedenle doğaya uyan ile insan aklına uyan aynıdır (Laertios, 2013: 330).

Stoa düşüncesine göre evren tanrısal olarak belirlenen olaylardan oluşmuştur. Tanrısal akıl her şeyi kapsar ve bütün evreni şekillendirir. Bu nedenle tanrı aslında evrenden ayrı bir varlık değildir. İnsan ise evrenin bir parçası olarak tanrısal akıldan pay almıştır ve tanrısal akıl tarafından yönlendirilen doğaya uyum sağlar. Stoacı düşünüş, evreni sorgulamaz ve olduğu gibi kabullenir. Erdem kavramı da işte bu evrensel yapı çerçevesinde belirlenir. İnsan, akla sahip olduğuna göre tanrısal akıl tarafından yönlendirilen evrenle daha doğrusu doğayla uyumlu yaşamak bilgece bir iştir. Bilge kişi ancak erdemli kişi olabilir ve erdem her şeyin başıdır. Erdeme ulaşmak için çaba sarf etmek gerekir. Yaşamın amacı mutluluk olduğu için insan bu mutluluğu ancak doğayla uyumlu yaşamakla sağlar.

Stoa düşünüşü, kaderci bir anlayışa sahiptir ve bu anlayış biçimi stoa düşüncesinin Roma İmparatorluğu ve Hristiyanlık tarafından benimsenmesinin de en önemli nedenlerinden biridir. Bu düşünüşe göre insanlar kaderlerine razı gelmeli ve görevleri en iyi şekilde yerine getirmelidir. Çünkü bu sayede birey ruhsal dinginliğini sağlayabilir. Dış dünya değişken olduğu ve evrensel akılla yönetildiği için bu duruma müdahale etme ve bu durumu değiştirme şansı yoktur. İnsan dış dünya üzerinde etkili olamayacağı için kendi iç dünyasına dönmeli ve kendi iç dünyasını kontrol etmeye çalışmalıdır. Bunun yolu da akla uygun hareket etmekten geçmektedir. Dış dünyaya müdahale edip değiştirmeye çalışmak sadece insanı yorar, yıpratır ve insanın içsel dinginliğinin kaybolmasına neden olur. Bu nedenle en akıllıca davranış dış dünyadaki kaosu görmezden gelmektir (Pojman, 1998: 358). Kadere razı gelmenin zorunluluk olduğunu belirtmek için ilk dönem stoacılar Zenon ve Khryssippos şu örneği verir: “ *Bir köpek arabaya bağlandığı zaman eğer rastlantısal olarak arabanın peşinden gitmek isterse bu anlık hareket kaçınılmaz olanla uyuşacaktır ki zaten arabaya bağlanan tasmaları onu çekecek ve arabanın peşinden gidecektir.*

Fakat köpek bunun tersini istemesi durumunda bile arabanın tasmasını çekmesi sonucu mecburen arabanın peşinden gidecektir" (De Botton, 2004: 134). Örnekte olduğu gibi insan mevcut düzene karşı çıkmayacağını bilmeli ve düzene uymalıdır aksi durumda boş yere çaba harcayacak ve bu çabanın sonunda da mutsuz olacaktır.

Stoa düşünüşü kaderci anlayışına rağmen insanların özgürlüğünden de bahseder ve özgürlüğün ruha ait bir kavram olduğunu ileri sürer. İnsanların sosyal, ekonomik ve siyasal durumu ne olursa olsun bir kimsenin özgür sayılabilmesi için akla uygun davranması yeterlidir ve akla uygun hareket eden herkesin eşit olduğunu belirten bu düşünüş insanlık tarihinde önemli bir yere sahiptir (Göze, 2017: 64).

Stoa düşünüşü birey odaklı bir düşünce biçimi olmanın yanında dünya vatandaşlığı idealine de sahiptir. Her insan topluluğu, bireyde bulunan aklın eşitliğine dayandığı için insanlıkla uyum içinde ve onun bir parçası olmalıdır. Bütün insanlar aynı evrenin parçası olarak birbiriyle ilişki içerisindedir ve hepsi aynı kaderi paylaşmaktadırlar, hepsi aynı yasaya tabi ve hepsi aynı devletin vatandaşlarıdır. Stoacı düşünüş bu yönüyle insanların, aklın kuralları olan yasalara uymaları neticesinde tüm insanların ortak değerlerde birleşebileceklerini savunmuştur. Evrensel dünya vatandaşlığı fikri stoa düşünce sisteminin Roma İmparatorluğu döneminde yayılma politikasında kullanacağı temel düşünüş olacağı için İmparatorluk tarafından çok hoş karşılanan bir düşünce biçimi olacaktır (Şenel, 2002: 181).

Farklı tarihsel dönemlerde, üç ayrı görünüm altında ortaya çıkan Stoa düşünüşünün her üç akımı da ahlak, adalet ve erdem temellerine dayanmaktadır ve bu yönüyle ortak bir çizgiyi sürdürmüşlerdir. Aralarındaki ortak yönlerle birlikte önemli farklılıkları da bu üç akım kendi içinde barındırmıştır. Orta Stoa akımı kendi öğretisine Platon ve Aristoteles'in düşüncelerini de eklemeyerek stoa düşüncesine yeni bir boyut kazandırmıştır. Roma stoasında ise ahlak öğretisi daha ön planda tutulmuş ve diğer konular üzerinde yeterince durulmamıştır.

Stoacı felsefenin siyasal düşünüşe en büyük etkisi; evrensel aklın görünümü olarak, tüm insanlar için geçerli olan evrensel yasaların olduğunu ileri süren doğal hukuk anlayışı

olmuştur. İnsan yapısı yasaların üzerinde geçerli olan, akla dayanan doğal hukuk anlayışı tarihte birçok kez zorba ve baskıcı yönetimlere karşı silah olarak kullanılacaktır. Stoa düşünüşü, doğal hukuk, iç özgürlük, evrensel kardeşlik düşünceleriyle, Platon ve Aristo'nun düşünceleriyle birlikte Batı düşüncesini en çok etkileyen üç akımdan biri olmuştur (Şenel, 2002:183).

3. ROMA SİYASAL DÜŞÜNÜŞÜ

Roma medeniyeti ilk olarak kent devleti olarak kurulmuş ve sonrasında Akdeniz'in tümünde hüküm süren tek medeniyet olmayı başarmıştır. Roma kent devletini ilk olarak krallık sonrasında cumhuriyet olarak idare eden Roma, sonunda büyük bir coğrafyayı idare etmek için imparatorluk şekline bürünmüştür. Roma'nın tarihi genel kabul gördüğü üzere *Krallık öncesi dönem*, *Krallık*, *Cumhuriyet* ve *İmparatorluk* olmak üzere dörde ayrılır (Şenel, 2002: 186). Bu ayrıma rağmen Roma'nın dünyanın en büyük medeniyetlerinden birini oluşturmasında cumhuriyet döneminde oluşturmuş olduğu kurumlar ve sonraki dönemlere miras bırakmış olduğu geleneklerin önemi büyüktür.

Roma, cumhuriyet döneminde bir kent devletinden imparatorluğa geçişte ve günümüze kadar da Batı medeniyetinin oluşması açısından etkisi büyük olan bir kurumlaşmaya gitmiştir. Bu kurumlaşma öğeleri; senato, halk meclisi, yargıçlık olarak sıralanabilir. Cumhuriyet dönemi Roma'sı, modern yönetim düşüncesinin oluşumunda vazgeçilmez bir başvuru kaynağı oluşturmuştur (Ağaoğulları, 2012: 165). Bu dönemdeki cumhuriyet kavramı aristokratik bir yapıya sahiptir ve nüfusun yüzde onunu oluşturan "*patriciler*" iyi örgütlenmiş toprak sahipleri sınıfını oluşturmaktaydılar ve bu sınıf vatandaşlık haklarına sahiptiler. Nüfusun yüzde doksanı ise sınırlı vatandaşlık haklarına sahip "*plepler*" sınıfına dâhildir (Şenel, 2002:187). Bu dönemdeki cumhuriyet, nüfusun yüzde onunun nüfusun yüzde doksanını yönettiği aristokratik cumhuriyet modelidir.

Agustos'un, Roma'da cumhuriyet idaresine son verip imparatorluk düzenine geçmesi ile birlikte, aristokratların katılımı ile oluşan ve imparatorun danışma meclisi niteliğinde

olan Senato'nun devlet idaresinde ön plana çıktığı görülür ve hâkimiyet altına alınan bölgelere genel valiler, komutanlıklar ve yüksek görevlere atamalar bu meclisten yapılırdı (Yalçın, 1983: 90).

Roma medeniyetinin siyasal düşünüşe felsefi anlamda pek katkı sağladığı söylenmemekle birlikte siyasal düşünüşe en büyük katkısı hukuk ve siyasal örgütlenme alanında olduğu söylenebilir. Çünkü Roma hukuku ve siyasal örgütlenmesi, egemenliği altına giren geniş topraklar üzerinde bu devletin denetim kurmasını ve bunu sürdürebilmesini sağlamış ve kısa sürede bir ideolojinin oluşmasına yol açmıştır (Yetkin, 2008: 137). Romanın siyasal düşüncesinin gelişimdeki diğer bir rolü ise Hristiyanlığın bu devlette ortaya çıkararak gelişmesi ve sonunda bu dinin devlet tarafından benimsenmesidir. Hristiyanlık, siyasal düşüncede önemli gelişmelere yol açacak ve özellikle Orta Çağ'da Hristiyanlığın siyasal düşünceyi şekillendirmesi sağlanacaktır.

Roma siyasal düşüncesi genel olarak helenistik dönemde gelişmiş olan stoacı düşünce üzerine inşa edilmiştir. Hem cumhuriyet döneminde hem de imparatorluk döneminde Roma'nın siyasal kurumlarında iz bırakan düşünürlere bakıldığında özellikle stoa düşünüşü etkisinde kaldıkları görülür (Çaha, 2010: 44). Bu çalışmada Roma siyasal düşünürleri incelenirken biri cumhuriyet dönemi, diğeri ise imparatorluk dönemi Roma'sını temsilen Cicero ve Seneca'nın görüşleri ele alınmıştır.

3.1. Marcus Tullius Cicero

Roma'nın cumhuriyet döneminde iç savaş ve sosyal karışıklık ortamında büyüyen Cicero İ.Ö. 106 yılında Arpinum'da doğmuş ve Roma'da hukuk, Atina ve Anadolu'da felsefe eğitimi görerek genç yaşında başarılı bir devlet adamı olmuştur (Ağaoğulları, 2012: 179). Cicero'nun felsefesi, özgünlükten yoksun ve Yunan felsefesi ile stoa felsefesinin sentezi biçimindedir ve felsefi temeli stoa düşüncesine dayanır. Roma politik yaşamında önemli görevler üstlenen Cicero, Sezar'ın ölümünden sonra ortaya çıkan iç savaşta Sezarcılar ağır basınca, iki bin atlı ve 30 senatörün öldürülmesine karar verilen süreçte İ.Ö. 44'de çiftliğinde öldürülmüştür (Şenel, 2002: 195).

Cicero'nun siyasi düşünceleri genel olarak siyasi düşünüşe bir yenilik katmadığından dolayı birçok yazar tarafından önemli olarak görülmemiştir. Siyasi eserleri kendisi tarafından “*derlemeler*” olarak isimlendirilmiştir. Siyasal düşünceleri tekrar niteliği taşımasına rağmen eserleri önemli Yunan düşünürlerin unutulmuş düşüncelerinin saklanabilmesi ve günümüze ulaşması açısından önemli görülmüştür. Cicero, siyasi düşünceleri ile Romalıları kendisinden sonra uzun süre etkileyecek siyasi fikirler aşlamıştır ve stoa düşüncesinin Roma'da gelişmesine büyük katkı sunmuştur. Cicero'nun; *De Republica* (Devlet Üzerine), *De Legibus* (Yasalar Üzerine) ve *De Officiis* (Görevler) eserleri diyaloglar şeklinde yazılmış ve dönemin aristokratik siyasi düşünüşü hakkında önemli bilgiler sunmaktadır (Tannenbaum &Schultz, 2006: 100).

Cicero'nun felsefesinin temel kaynağını stoa öğretisi oluşturur ve Cicero, yasaların kaynağı herkeste evrensel akıldan bir parça olarak bulunan akılda aranması gerektiğini ifade eder. Bu şekilde hukukun özü, doğada ve insan doğasında aranmalıdır ki yasa burada doğru akıldır (Şenel, 2002: 196). Cicero, aynı akli ve yasayı paylaşanların aynı devletin üyesi olması gerektiğini belirtmiş ve dünya devletlerinin kurulmasının aslında tanrının isteği olduğunu savunmuştur (Cicero, 2016: 13-14). Cicero bu şekilde stoa öğretisini Roma'nın yayılcı politikasına uygun hale getirmiştir. Bu çerçevede doğal yasaya dayanmadığı sürece pozitif yasaların veya devletin sürekliliğini yitireceğini ve dengesiz bir durumda olacağını belirtmiştir (Şenel, 2002: 196-197). Cicero, insan yasalarının doğal yasaların tamamlayıcısı olduğunu ve her yasanın en sonunda evrensel yani doğal yasaların doğrultusuna gireceğini savunarak yöneticinin de doğal yasalara göre yönetmesi gerektiğini vurgulamıştır (Cicero, 2016: 18). Cicero, doğal yasa kavramını yaşamış olduğu dönemdeki siyasi karışıklıkları açıklamak için kullanır. Doğal yasaların tanrısal olduğunu ve bu boyutuyla adaletin temeli olduğunu savunur. Cicero'ya göre doğal yasanın amacı adalet ise dünyevi yasalar da buna uyumlu olarak adalet ve can güvenliğini sağlamalıdır.

Cicero'ya göre insanları devlet kurmak suretiyle bir araya getiren temel sebep, insanın doğal toplumsallık içgüdüdür. Devletin oluşumu, ilk olarak erkek-kadın ilişkisi, sonra baba-çocuk ilişkisi, insanın ev halkıyla ilişkisi, şehirle ilişkisi ve son

olarak da devletle ilişkisinin evrilmesinden ibaret olan toplumun beşinci aşamasını temsil etmektedir (Tannenbaum & Schultz, 2006: 101). Cicero, devletin oluşumu noktasında büyük ölçüde Platon ve Aristo'dan etkilenmiştir. Cicero da devletin oluşumunu aileden başlatmış ve devlete ilişkin görevler bu ilişkilerin en önemlisi olarak belirtilmiştir.

Cicero, devleti ve devlet işlerini her şeyin üzerinde görmüştür. Eserlerinde kamu görevlerinden uzak durmanın yanlış olduğunu ifade eder ve kamusal hayata katılmayı ön plana çıkarır. İyi ve cesur adamlar kamusal hayatta rol almalı ve cumhuriyetin sıradan adamlar tarafından mahvedilmesine izin vermemelidir. Yönetim için doğuştan yetenekli olanlar yüksek görevler almalı ve devlet işlerine girmelidir (Ağaoğulları, 2012: 187).

Cicero, yönetim şekilleri üzerinde dururken bu noktada Platon ve Aristo'dan etkilenerek bir yönetim modellemesi yapmıştır. Cicero, yönetim şeklinin tek kişiye (kral), birçok kişiye (aristokrasi) veya halkın kendisine (demokrasi) verilmesine göre oluşturulabileceğini belirtmiştir. İktidar tek bir kişinin elinde ise bu kişiye kral, yönetim biçimine ise krallık denir. İktidar çeşitli nedenlerden dolayı ortaya çıkan elit bir zümrenin elinde ise yönetim biçimi aristokrasidir ve son olarak her şey halk elinde ise yönetim biçimi demokrasi diye adlandırılır (Yetkin, 2008: 140-141). Bu üç yönetim biçimi de tek başına en iyi yönetim biçimi olarak görülemez ve bu yönetim biçimlerinin hepsi kendi toplulukları ile bağlarını koparmadıkları sürece biri diğerinden üstün olabilecek yönetim biçimleridir.

Cicero üç yönetim modeli sunarken bunların eksik yönlerini de belirtmeye çalışmıştır. Düşünürü göre krallık yönetiminde verilen kararlar üzerinde halkın söz sahibi olmaması ve kararlarda birliğin sağlanmaması bu yönetim modelinin eksikliğidir. Buna rağmen Cicero üç yönetim modeli içerisinde en beğendiği yönetim modelinin krallık olduğunu belirtmiştir. Bunun nedeni ise krallıkta kararların tek bir kafadan çıkmasından dolayı istikrarın daha rahat sağlanabilecek olmasıdır (Ağaoğulları, 2012: 186). Aristokrasi yönetiminde ise yasa koyma ve halkın yönetime katılmasının mümkün olamayacağını ve bunun da halk adına sıkıntıların

doğurabileceğini belirtmiştir. Demokraside ise her şeyin halka bırakılması eşitliğin göreceli olarak sağlanması anlamına gelirken liyakat ve hakkaniyetin sağlanmasının mümkün olamayacağı belirtilmiştir.

Cicero'ya göre kral adil yönetimini bir süre sonra kaybedebilir ve keyfi bir yönetim modeli benimseyebilir ki bu kralın meşruiyetini kaybetmesi anlamına gelir. Bu durumda yönetimlerin en tehlikelisi olan tiranlık ortaya çıkar. Tiranlık yönetiminin tehlikesi ise devletin geleceğinin tehlikeye girmesidir. Aristokrasi yönetimi ise bir müddet sonra meşruiyetini kaybeder ve aristokrasinin yerini bilgelikten yoksun oligarşinin almasına neden olur. Oligarşinin en büyük tehlikesi ise iç savaşa neden olmasıdır. Bu durumda zenginlerle halk sınıfı arasındaki çatışma kaçınılmaz olur ve dış devletler ülkenin bu güçsüz durumundan yararlanarak ülkeyi işgal edebilirler (Yetkin, 2008: 140-141). Demokrasi yönetiminde ise siyasi görevler liyakat olmadan herkese dağıtıldığında ülkede kaos çıkar ve bu şekilde ülkede kanunsuzluğun hakim olduğu yığının yönetimi yani “çoğunluğun tiranlığı” söz konusu olur. Bu yönetimde kimse kimseyi engelleyecek çoğunluk elde edemez ve devlet zayıflamaya başlar ki bazı durumlarda halkı toplama ancak dış müdahale ile gerçekleşir. Cicero çoğunluğun tiranlığı kavramı ile kendisinden sonra gelecek olan birçok aristokratik, eşitsizlikçi düşünürün demokrasi karşıtı düşüncelerini savunurken yararlanacakları bir kavram ortaya atmıştır (Şenel, 2002:198).

Cicero üç yönetim biçimini analiz ettikten sonra kendi en iyi devleti dediği devleti tanımlamıştır. Düşünüğe göre en iyi devlet; krallık, aristokrasi ve demokrasinin mükemmel yönlerinin birleştirildiği siyasal sistemdir. Krallığın özelliği uyrukların sevgisi ve akıl, aristokrasinin özelliği bilgelik ve demokrasinin özelliği ise özgürlüktür. Cicero'nun karma anayasa olarak nitelendireceği en iyi devleti; krala mahsus üstün bir iktidarın varlığı, bazı işlerin yapılmasında halkın iradesine göre hareket edilmesi ve halka saygı gösterilmesi ve ülke elitlerinin önemli görevlerde buldukları yönetim modelinden oluşur. Karma Anayasa yönetiminde tek kişinin iktidar kudreti, seçkin kimselerin önemli görevlerde olması nedeniyle otoritenin hâkimiyeti ve halk için özgür yaşama ortamı sağlanmış olur. Bu şekilde insanda mevcut olan otorite,

düzen ve eşitlik ihtiyaçları karşılanmış ve herkesi memnun eden bir siyasal sistem modeli ortaya çıkmış olur. Bu yönetim modelinde birbirine zıt olan toplum kesimleri arasında uzlaşma sağlanmış olur (Tannenbaum &Schultz, 2006: 102).

Sonuç olarak Cicero, özgün bir düşünür olmamasına rağmen devlet adamı olması nedeniyle, yaşadığı dönemin siyasi ve sosyal gerçeklerini iyi bir şekilde analiz etmiştir. Bu analizler çerçevesinde siyasi düşüncelerini inşa etmiş ve eski Yunan felsefi düşüncüsü ile yoğrulmuş olan düşüncelerinin içinde bulunduğu çağda uygulanabilirliğine inanarak eserlerini yazmıştır. Çoğunluğun tiranlığı ve karma anayasa devlet modeli gibi kavramların günümüzde hala tartışılabilmesini sağlamıştır.

3.2. Seneca

Roma medeniyetinde, Yunan medeniyetine göre zayıf olan siyasal düşünce imparatorluk dönemine girilmesi ile birlikte iyice zayıflamıştır. Bu durumun temel nedeni belirtilen dönemde siyasetin imparatorun gücü altında ezilmiş olmasıdır. Siyasal düşüncenin gelişmemesinin nedeni tek kişi yönetiminin sağlamış olduğu iktidardan vazgeçilememesi diğer yandan ise siyasal istikrar uğruna neredeyse herkesin siyasal sürecin dışına atılmasıdır. Bu dönemde Hristiyanlık dininin etkisiyle halk siyasetten tamamen uzaklaşmış ve din kavramı Roma birliği için imparator tarafından sıklıkla kullanılmıştır. Bu dönemde aslında din, toplumu bir arada tutan çimento görevi üstlenmiştir. Roma zayıflayıp ayakta kalamayınca dinselleşen birlik ideolojisi bu defa Roma kilisesi tarafından Orta Çağ'da kullanılan bir araç haline gelecektir.

Seneca (İ.Ö. 4- İ.S. 65), belirtilen atmosfer içinde yaşamış olan Roma'nın imparatorluk dönemi düşünürüdür. Seneca'nın ele almış olduğu konular ve bu konulara ilişkin tutumu aslında yaşamış olduğu dönemin özelliklerini yansıtmaktadır. Seneca'nın yaşadığı dönemde Cumhuriyet yıkılmış ve Cicero'dan beri görülen siyasetten uzaklaşma iyice artmıştır. Seneca'nın düşünceleri aslında siyasetten uzaklaşmanın bir yansımasıdır. Seneca'nın düşünceleri stoacılık ile Hristiyanlığın sentezi niteliğinde bir görünüm sergilemektedir (Çaha, 2010: 47).

Seneca, Kynikten ve Stoalı hocalardan ders almakla birlikte daha çok stoa düşünüşünü benimsemiştir. Kynik düşüncesi doğrultusunda, politikadan uzak durma, özel mülkiyete ve ekonomik eşitsizliğe karşı olma ve yalın bir yaşamı savunmasına rağmen kendi yaşamında tam tersi bir hayat sürerek şan, şeref ve lükse aşırı düşkünlük göstermiştir. Seneca, Roma siyasal yaşamında aktif olarak rol oynamış ve Neron'un hocalığı ile danışmanlığını yapmıştır. Neron'a yapılan suikasta katılmakla suçlanmış ve hizmetleri nedeniyle intihar etmesine izin verilmiştir (Şenel, 2002: 199-200).

Seneca, stoa düşünüşünün evren veya doğanın tanrı ile aynı olduğu yönündeki panteist görüşünü benimser ve bu doğrultuda evrensel kadercilik anlayışını savunur. Evrensel kaderin her şeyi belirlediğini ve bu nedenle insanın kendi kaderine metanetle katlanması gerektiğini savunur. Seneca'ya göre insan gözlerini açtığı andan itibaren kaderi çizilmiştir ve yaşam süresi de o anda artık bellidir. Her şey belirlenen kader anlayışı içinde gelişir. Kader insanın neye sevineceğini, neye üzüleceğini ve ne zaman öleceğini zaten belirlemiştir. Bu nedenle yapılması gereken şey kadere razı olmak ve gülümseyerek cesaretle olayları karşılamaktır (Yetkin, 2008: 146-147).

Seneca da Cicero gibi ideal devleti Roma Cumhuriyeti olarak tanımlar fakat Cicero'nun aksine cumhuriyet döneminin geri getirileceğine dair bir umudu yoktur. Ona göre Roma, çözülme dönemine girmiştir ve her yerde siyasal çürüme hâkimdir. Bu nedenle Seneca'nın eserlerinde umutsuzluk ve kötümserlik hâkimdir. Seneca'nın düşünceleri siyasetten ziyade ahlak üzerine yoğunlaşmıştır ve düşünür genellikle ahlak sorunları üzerinde durmuştur. Kendi öğretilerine temel oluşturmak için bazı ahlaksal ilkeler çıkarmak için eşitlikçi "altınçağ" varsayımını kurmuştur. Altınçağ varsayımını ortaya atmasının temel nedeni kendi döneminin toplumsal, siyasal ve ekonomik yapısını bu şekilde suçlamaya çalışacak olmasıdır.

Seneca'ya göre, Altınçağ, devletin doğuşundan önce insanların eşit, mutlu ve masum bir yaşam sürdükleri bir doğa durumudur. Özel mülkiyetin olmadığı bu dönemde ne devlete ne de yasalara ihtiyaç yoktur. Özel mülkiyetin ortaya çıkması ile birlikte mutlu yaşam sona ermiş, zanaatın gelişmesiyle doğal

ihtiyaçlara göre yaşayan insan lükse alışmış ve ahlaksal bozukluk içine düşmüştür. Bu ahlaksal bozukluğu güç sahibi olmak ve başkaları üzerinde hâkimiyet kurmak düşünceleri takip etmiş ve bu şekilde toplumun yasasız, dertsiz yaşaması, birlik ve beraberliğini sürdürmesi imkânsız hale gelmiştir. Bu da yasalara ve siyasal örgütlenmelere ihtiyaç duyulmasına neden olmuş ve bu şekilde devlet ortaya çıkmıştır (Şenel, 2002: 201).

Altınçağ kavramından anlaşılacağı gibi devletin ortaya çıkmasının nedeni insan olarak eksikliklerimizin olması ve günahkâr olmamızdır. İnsanların yalın hayattan uzaklaşmaları ahlaken bozulmalarına neden olmuştur ve böyle bir durumda yapılacak en doğru şey siyasal yaşamdan çekilip bilgelik ve felsefeyle uğraşıp insanlığa yararlı olmak olacaktır. Stoa düşünüşüne aykırı olan politik yaşamdan çekilme düşüncesini evrensel devlet yerine, üyelerini birbirine siyasi ve hukuki bağlar yerine dinsel veya ahlaksal bağlarla bağlayan evrensel toplumu önererek uzlaştırır. Seneca, evrensel toplum kavramını açıklarken iki devlet olduğunu söyler. Biri sınırları güneşle çizilen devlettir diğeri ise bütün insanları değil belli bölümünü içine alan doğuş koşullarının belirlediği devlettir. Büyük devlete kamu işlerinden uzak durarak daha iyi hizmet edilebilir diyerek insanların politikadan uzak durarak yerel devlet yerine evrensel topluma hizmet etmesi gerektiğini belirtir (Ağaoğulları, 2012: 194).

Seneca, yurttaşlık kavramı yerine durumun ne olursa olsun tüm insanların paylaştığı evrensel doğal eşitlik düşüncesi ile tanrının tüm insanları eşit yarattığı düşüncesini savunur. Seneca, köle olmanın insanın kişiliğini kesinlikle etkilemeyeceğini, kölenin de bir insan olduğunu ve iç dünyanın hiçbir zaman köleleştirilemeyeceğini ifade etmektedir (Yetkin, 2008: 149). Seneca, bu söylemiyle her insanın eşit ama farklı rollerde olduğunu ve asıl olanın iç dünyanın özgür olması gerektiğini söyleyerek aslında kölelik kurumuna karşı olmadığını belirtir. Kölelerin de insan olduğunu ve onlara yumuşak ve şefkatli davranılması gerektiğini tavsiye etmektedir. Seneca'nın kölelik ile ilgili görüşlerinden şu anlam çıkarılabilir; köleler eski Yunan'daki gibi köledirler fakat temel fark ise köleler eski Yunan'da araç iken şimdi insan konumundadırlar.

Sonuç olarak Seneca, siyasal düşünce anlamında önemli bir yere sahip olmasa da ortaya çıkarmış olduğu eserleri kendi döneminin Roma'sını anlamak açısından önemli nitelik taşımaktadır. Seneca'nın eserlerinde genel anlamda kendisi ile çelişen birçok durum söz konusudur ve kendi çabası da bu çelişkileri gidermeye yöneliktir. Bir taraftan yalın hayatı tavsiye edip lüks içinde yaşamak, stoa felsefesini benimseyip kamusal alandan uzak durmayı tavsiye etmesi bu çelişkilere örnek olarak verilebilir. Seneca, genel olarak düşünceleri ile Hristiyan düşünüşünü etkilemiştir ve bu yönüyle Roma düşünüşünden Hristiyan düşünüşüne geçişi simgeleyen önemli bir düşünürdür.

4. SONUÇ

Helenistik dönem siyasal düşüncesi bireyin yaşamını polis içinde değerli kılan Antik Yunan düşünüşünün aksine doğaya dönüşü öngören bir siyaset felsefesi oluşturmuştur. Bu dönemin temel öğeleri; erdem, bilgelik, sade ve yalın yaşam gibi bireyin kendine yönelik unsurlardır. Helenistik dönem, kent devletinden çıkarak evrensel değerlere ulaşılmasının simgelendiği bir dönemdir ve dünya devleti anlayışı da bu düşünce ortamında gelişmiştir. Helenistik düşünce ile birlikte birey ön plana çıkmış ve bireyci siyaset anlayışı gelişmiştir. Birey, kolektif varlıklara hizmet eden bir konumdan kendisine hizmet edilen bir konuma dönüşmüştür. Helenistik düşünce ile birlikte evrensel eşitlik kavramı siyasal düşünüş içerisinde girmiş ve köleler en azından araç olmaktan ziyade insan olarak görülmüşlerdir. Helenistik dönem siyasal düşüncesi siyasi değerleri ikinci plana iterek ahlaki değerler üzerine yoğunlaşmış ve iyilik, yardımseverlik, bilgelik gibi kavramlar bu düşünüş biçiminde daha etkili konumda olmuşlardır.

Roma siyasal düşünüşü içinde barındırdığı helenistik düşünce ile Yunanlı ve Orta Çağ, Hristiyan ve modern siyasal düşünürler arasında köprü vazifesi görür. Yunan kent devletlerinin ortadan kalkması ve kültürlerin kaynaşmasıyla ortaya çıkan yeni büyük toplum içerisinde yurttaşlığa ve siyasal otoritenin nasıl anlamlandırılacağı büyük bir sorundu ve bunların çözümünde Roma hukuk geleneği ile siyasal düşünürleri önemli rol oynamışlardır. Roma, siyasal düşünüş

açısından çok gelişmiş olmamasına rağmen özellikle hukuk açısından önemli bir yere sahiptir. Roma siyasal düşüncesi, genel olarak stoa düşüncesi üzerine gelişen bir siyasal düşünüş biçimi olmuştur. Bu düşünüş biçiminin evrensel vatandaşlık ve dünya devleti kavramı ile içsel özgürlük kavramı özellikle Hristiyanlık ile birleşince imparatorluk yapısı nedeniyle siyasetin yapılaması aslında Roma'nın siyasal düşüş açısından kısır olmasına neden olmuştur. Stoa düşünüşü bu anlamda helenistik dönemden Roma dönemine geçişte siyasal düşünce bağlamında köprü vazifesi görmüştür. Roma siyasal düşünüşü, kent devleti olarak ortaya çıkan bir oluşumun nasıl büyük bir imparatorluğa dönüştüğünü ve bu dönüşüm içinde siyasal düşüncenin gelişimini anlama bakımından da önemli bir yere sahiptir. Roma'da krallıktan cumhuriyete ve imparatorluğa geçiş sürecindeki siyasal dönüşümler dönemin düşünürlerini etkilemiş ve çatışan sınıfların nasıl dengelenebileceği Cicero'da kendini karma anayasa olarak gösterirken, İmparatorluk döneminde ise Seneca'da umutsuzluk ve kadere razı olma şeklinde karşılık bulmuştur.

Etik Beyanı: *Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Akademik İzdüşüm Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir.*

Destek ve Teşekkür: *Bu araştırmanın hazırlanmasında herhangi bir kurumdan destek alınmamıştır.*

Katkı Oranı Beyanı: *Araştırmanın tüm süreci makalenin beyan edilen tek yazarı tarafından gerçekleştirilmiştir.*

Çatışma Beyanı: *Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.*

KAYNAKÇA

- Ağaoğulları, M. A. (2012). *Sokrates'ten Jakobenlere Batı'da Siyasal Düşünceler*. 3. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ağaoğulları, M.A. (2013). *Kent Devletinden İmparatorluğa*. 7. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi.

- Aristoteles, (2010). *Politika*, (Çev. Mete Tunçay). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cicero, M. T. (2016). *Yasalar Üzerine*. (Çev. Çevik, C.C.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Cogniot, G. (1968). *İlk Çağ materyalizmi (Yunan-Roma)*. (Çev. S. Belli). Ankara: Anadolu Yayınları.
- Çaha, Ö. (2010). *Siyasi Düşüncelere Giriş*. (2. Basım). İstanbul: Dem Yayınları.
- De Botton, A. (2004), *Felsefenin Tesellisi*. (Çev. Banu Tellioglu Altug). (2.Baskı). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Göze, A. (2017). *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*. (17. Bası). İstanbul: Beta Yayınları.
- Hadot, P. (2011). *İlkçağ Felsefesi Nedir*. (Çev. Muna Cedden). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- İşçi, M. (2004). *Siyasi Düşünceler Tarihi*. İstanbul: Der Yayınları.
- Laertios, D. (2013). *Ünlü Filozofların Yaşamları ve Öğretileri*. (Çev. Candan Şentuna). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Pojman, Louis P. (1998). *Classics of Philosophy: Volume 1: Ancient and Medieval*. New York: Oxford University Press.
- Sabine, G. (1962). *Siyasal Düşünceler Tarihi: Eski Çağ-Orta Çağ*. (Çev. Harun Rızatepe). Ankara: Sevinç Matbaası.
- Şenel, A. (2002). *Siyasal Düşünceler Tarihi*. (10. Baskı). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Tannenbaum, D. & Schultz, D. (2006). *Siyasi Düşünce Tarihi: Filozoflar ve Fikirleri*. (Çev. F. Demirci). Ankara: Adres Yayınları.
- Tuğcu, T. (1985). *Felsefe Tarihi: Cilt:1*. İstanbul: Sorun Yayınları.
- Yalçın, A. (1983). *İktisadi Doktrinler ve Sistemler Tarihi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Yetkin, Ç. (2008). *Siyasal Düşünceler Tarihi 1*. İstanbul: Salyangoz Yayınları.

POLITICAL THOUGHT OF HELLENISTIC AND THE ROMAN PERIOD

Extended Summary

The main purpose of this study is to provide information about Hellenistic and Roman political thought. Hellenistic philosophy is a way of thinking that tries to respond to the new social conditions of its time. Along with this, Hellenistic philosophy can be thought of as a transitional period philosophy, which both feeds on the philosophical ideas before it and prepares the environment for the new thinking styles it has put forward. Roman political thought, on the other hand, adapted the Stoa philosophy, which was the basic political thought of the Hellenistic period, to its own social and political structure, transforming this thought into Roman political thought.

In the study hellenistic political thought will be discussed in the context of stoic thought. The roman period of political thought will be discussed in the context of political thoughts of Cicero and Seneca. Stoic thought is an important political thought by influencing Roman political thought. That's why it is important to discuss bonds between hellenistic and Roman period political thought.

The basis of Hellenistic thought is to seek an answer to the question of what kind of life a person will achieve happiness within the framework of a moral dimension. The way of thinking that developed under the leadership of the ideal of happy life saw the way to this as the way out of the rejection and denigration of all the virtues offered by a fatalistic attitude and public life style. In the Hellenistic period, the individual had to be self-sufficient by leaving the society. Within the framework of this newly formed social and political structure, the way of thinking will shift from the supersonal level to an individual-oriented structure.

Stoa thought, which completed its development phase in Rome, which was originally based on Greek thought, is a way of thinking presented by the Hellenistic culture, which represents the transition from the police to the empire. Stoa thought

manifests itself as a way of thinking that tries to synthesize religion and thought ideas taken from the East with Greek thought, but the Greek thought elements it contains are quite weak. Stoic political thought was founded by Zenon of Cyprus in 300 BC and later formed the main structure of Roman political thought. Roman political thought was shaped over the Stoa philosophy. With the establishment of the Macedonian Empire, the inequality social structure and thought in Ancient Greece was destroyed. The Stoa School will make the transition from the thought system in which only Greeks are regarded as free and equal persons to the idea that all people can be respected beings, equal and free persons. The greatest effect of the Stoic philosophy on political thought has been the understanding of natural law, which asserts that there are universal laws valid for all human beings as the appearance of the universal mind. Stoa thinking; With the ideas of natural law, internal freedom, universal brotherhood, has been one of the three forms of thought (The others are Arista and Platon's political thoughts) that most influenced Western thought.

Although it is not said that the Roman civilization contributed much to political thought in a philosophical sense, it can be said that its greatest contribution to political thought was in the field of law and political organization. Because Roman law and its political organization enabled this state to establish and maintain control over the vast territories under its sovereignty, and led to the formation of an ideology in a short time. Roman political thought is generally built on Stoic thought that developed in the Hellenistic period. Considering the thinkers who left their mark on the political institutions of Rome both in the period of the republic and the empire, it is seen that they were especially influenced by the stoa thought. In this study, while examining Roman political thinkers, the views of Cicero and Seneca, one representing the republic period and the other the imperial period Rome, are discussed.

Although Cicero was not an original thinker, because he was a statesman, he analyzed the political and social realities of his time well. Within the framework of these analyzes, he built his political thoughts and wrote his works believing in the applicability of his thoughts, which were molded with the ancient Greek philosophical thought, in his era. It has enabled

concepts such as the tyranny of the majority and the mixed constitutional state model to still be discussed today.

Although Seneca does not have an important place in terms of political thought, his works are important for understanding the Rome of his time. In Seneca's works, there are many situations that contradict himself in general and his own efforts are aimed at eliminating these contradictions. On the one hand, he recommends a simple life, living in luxury, adopting the Stoa philosophy and avoiding the public sphere can be given as examples of these contradictions. Seneca influenced Christian thought in general with his thoughts, and in this respect, he is an important thinker who symbolizes the transition from Roman to Christian thought.

As a result, the political transformations in the process of transition from kingdom to republic and empire in Rome affected the thinkers of the period and how the conflicting classes could be balanced showed itself in Cicero as a mixed constitution, while in Seneca during the Empire period it showed as despair and acceptance of fate.